

A BFUG által elfogadott közlemény, 2005. április 13.

Az Európai Felsőoktatási Térség – A célok elérése

Kommuniké Európa felsőoktatásért felelős minisztereinek konferenciájára, Bergen, 2005.
május 19–20.

1. A bolognai folyamatban részt vevő országok felsőoktatásért felelős minisztereiként azért ültünk össze, hogy 2010 felé tekintve féldős értékelést készítsünk, valamint kitűzzük a célokat és meghatározzuk a prioritásokat. A bolognai folyamat új résztvevői között köszöntjük ezen a konferencián Azerbajdzsánt, Grúziát, Moldovát, Örményországot és Ukrajnát. Mindnyájan egyformán értelmezzük a folyamatnak a bolognai nyilatkozatban, majd azt követően a prágai és berlini miniszteri konferenciák közleményeiben kifejezett alapelveit, célkitűzéseit és kötelezettségvállalásait. Megerősítjük elkötelezettségünket, miszerint a bolognai folyamat révén összehangoljuk politikáinkat, hogy 2010-re kialakíthassuk az Európai Felsőoktatási Térséget (EFT).

I. Partnerség

2. Hangsúlyozzuk a felsőoktatási intézményeknek, személyzetüknek és hallgatóiknak a bolognai folyamat partnereiként elfoglalt központi szerepét. Most, hogy a jogszabályi reformok nagyjából életbe léptek, a folyamat végrehajtásában betöltött szerepük mind fontosabbá válik, ezért arra bátorítjuk őket, hogy folytassák, sőt fokozzák az EFT létrehozására irányuló erőfeszítéseiket. Üdvözljük Európa felsőoktatási intézményeinek egyértelmű elkötelezettségét a folyamat mellett, ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy időbe telik a tantervek szerkezeti változtatásának hatását optimalizálni, és ezáltal biztosítani az innovatív tanítási és tanulási folyamatok bevezetését, amelyekre Európának oly nagy szüksége van.

3. Üdvözljük az üzleti és szociális partnereket képviselő szervezetektől kapott támogatást, egyszersmind nagy várakozással tekintünk a bolognai folyamat céljainak elérésére irányuló fokozott együttműködés felé. Örömmel fogadjuk a folyamatban partnerként részt vevő nemzetközi intézmények és szervezetek hozzájárulásait.

II. Számadás

4. Tudomásul vesszük, hogy jelentős előrehaladást tettünk céljaink elérése felé, amint az a nyomon követésért felelős csoport (Follow-up Group) 2003–2005-ről szóló általános jelentéséből, az EUA IV. Tendenciák és az ESIB Bologna hallgatói szemmel című jelentéséből is kiderül.

5. Berliini ülésünk alkalmával a nyomon követésért felelős csoportot félidős számadásra kértük fel, ezen belül három prioritásra összpontosítva: a fokozatok rendszerére, a minőségbiztosításra, valamint a fokozatok és tanulmányi időszakok elismerésére. Az ezeket számba vevő jelentés alapján megállapíthatjuk, hogy mindhárom kiemelt területen jelentős előrehaladást sikerült elérni. Azt is biztosítanunk kell, hogy az előrehaladás valamennyi részt vevő országban egységesen érvényesüljön. Ezért szükségesnek ítéljük a kapacitásépítést szolgáló tapasztalatok nagyobb mértékű megosztását, intézményi és kormányzati szinten egyaránt.

A fokozatok rendszere

6. Elégedetten vesszük tudomásul, hogy a fokozatok kétciklusú rendszerének bevezetése gyors ütemben folyik, így ez már a legtöbb országban a diákok több mint felét érinti. A képzési ciklusok közötti hozzáférés útjában azonban továbbra is vannak akadályok. Emellett szükség van a kormányzatokat, intézményeket és szociális partnereket összefogó párbeszéd fokozására az alapképzésben végzett diákok foglalkoztathatóságának javítása érdekében, ideértve a megfelelő pozíciók biztosítását a közszolgáltatón belül.

7. Elfogadjuk az EFT-n belüli képesítésekre vonatkozó átfogó keretet, amely három képzési ciklusból (beleértve az egyes nemzeti sajátosságok figyelembe vételével a köztes képzettségek megszerzésének lehetőségét), az egyes ciklusokra vonatkozó, a tanulmányi eredményeken és kompetenciákon alapuló általános leírásokból, valamint az első és a második ciklus kredittartományjaiból áll. Elkötelezzük magunkat az EFT-n belüli képesítések átfogó keretével összeegyeztethető nemzeti képesítési keretek 2010-ig történő kidolgozása, illetve e munka 2007 előtti megkezdése mellett. Felkérjük a nyomon követésért felelős csoportot, hogy számoljon be az átfogó keret bevezetéséről és továbbfejlesztéséről.

8. Hangsúlyozzuk a komplementaritás biztosításának fontosságát az EFT-re vonatkozó átfogó keret és az élethosszig tartó tanuláshoz az általános oktatást, illetve a szakoktatást és -képzést egyaránt felölelő javasolt tágabb képesítési keretei között, amelyek kidolgozása az Európai Unió és a többi résztvevő országon belül most folyik. Felkérjük az Európai Bizottságot, hogy a munka előrehaladásával folytasson teljes körű konzultációt a bolognai folyamatban érintett valamennyi féllel.

Minőségbiztosítás

9. Szinte minden ország rendelkezett a berlini közleményben meghatározott kritériumokon alapuló, nagyfokú együttműködést és hálózatba szervezést feltételező minőségbiztosítási rendszerrel. Előrehaladásra azonban változatlanul szükség van, különösen a hallgatók részvétele és a nemzetközi együttműködés tekintetében. Ezen túlmenően szorgalmazzuk, hogy a felsőoktatási intézmények a megfelelő belső mechanizmusok szisztematikus bevezetése és azok külső minőségbiztosítással való közvetlen összekapcsolása révén folytassák a tevékenységeik minőségi javítását célzó erőfeszítéseiket.

10. Elfogadjuk az Európai Felsőoktatási Térségben tervezett minőségbiztosításra vonatkozó szabványokat és iránymutatásokat az ENQA által javasoltak szerint. Kötelezzük magunkat a minőségbiztosítási ügynökségek szakértői értékelésére javasolt modell bevezetésére nemzeti alapon, egyúttal tiszteletben tartjuk az általánosan elfogadott irányvonalakat és kritériumokat. Üdvözljük a minőségbiztosítási ügynökségek nemzeti szintű értékelésen alapuló európai nyilvántartásának létrehozásáról szóló elvet. Ezzel kapcsolatban azt kérjük, hogy a végrehajtás gyakorlati vonatkozásait az EUA-val, az EURASHE-vel és az ESIB-bel együttműködésben az ENQA fejlessze tovább, és erről a nyomon követésért felelős csoporton keresztül számoljon be nekünk. Hangsúlyozzuk a nemzeti szinten elismert ügynökségek közötti együttműködés fontosságát az akkreditációs vagy minőségbiztosítási döntések kölcsönös elismerésének fokozása érdekében.

Az oklevelek és tanulmányi időszakok elismerése

11. Tudomásul vesszük, hogy a 45 részt vevő országból 36 mára ratifikálta az elismerésről szóló lisszaboni egyezményt. Akik ezt eddig még nem tették meg, azokat ezúton is ösztönözzük az egyezmény késedelem nélküli ratifikálására. Elkötelezzük magunkat amellett, hogy biztosítjuk az egyezmény elveinek teljes körű végrehajtását és megfelelő esetben azok beemelését a nemzeti jogba. Felszólítjuk az összes részt vevő országot, hogy foglalkozzon az ENIC/NARIC hálózatok által megnevezett elismerési problémákkal. A külföldi képesítések elismeréséhez kapcsolódó folyamat minőségének javítása érdekében nemzeti cselekvési terveket fogunk kidolgozni. Ezek a tervek az egyes országok részéről a következő miniszteri konferenciára benyújtandó nemzeti jelentéseknek is részét fogják képezni. Támogatásunkat fejezzük ki a lisszaboni elismerési egyezményhez kapcsolódó kiegészítő szövegek irányában, és felszólítjuk valamennyi nemzeti hatóságot és más érintetteket, hogy ismerjék el az EFT-n belül két vagy több országban odaítélt közös okleveleket.

12. A nemzeti és európai képesítési keretek kidolgozásában lehetőséget látunk az egész életen át tartó tanulás szervezettebb beillesztésére a felsőoktatásba. A felsőoktatási intézményekkel és más szereplőkkel közösen fogunk dolgozni azon, hogy javítsuk a korábbi tanulmányok elismerését – ideértve a nem formális és informális tanulást – a felsőoktatási programokhoz való hozzáférés szempontjából, illetve azok elemeiként.

III. További kihívások és prioritások

A felsőoktatás és a kutatás

13. Hangsúlyozzuk a felsőoktatás szerepének fontosságát a kutatás további bővítésében, valamint a kutatás jelentőségét a felsőoktatás támogatásában társadalmaink gazdasági és kulturális fejlődése és a társadalmi kohézió érdekében. Tudomásul vesszük, hogy a szerkezeti változások bevezetésére és a tanítás minőségének javítására irányuló erőfeszítések nem vonhatnak el forrásokat a kutatás és az innováció megerősítését célzó erőfeszítésektől. Ezért hangsúlyozzuk a kutatás és a kutatói képzés fontosságát az EFT minőségének megőrzése és javítása, valamint vonzerejének és versenyképességének fokozása szempontjából. A jobb eredmények elérése érdekében elismerjük a felsőoktatás ágazata és más kutatási ágazatok

közötti szinergia javításának szükségességét saját országainkon belül, illetve az EFT és az Európai Kutatási Térség között.

14. E célkitűzések elérése érdekében a doktori szintű képezéseket az eredmény alapú megközelítést használva teljes mértékben össze kell hangolni az EFT átfogó képezési keretével. A doktori képzés alapeleme a tudás eredeti kutatáson keresztül történő fejlesztése. Figyelembe véve a strukturált doktori programok iránti igényt és az átlátható felügyelet és értékelés szükségességét, tudomásul vesszük, hogy a harmadik ciklus jelentette munkaterhelés a legtöbb országban 3-4 nappali tagozatos tanévnek felelne meg. Arra ösztönözzük az egyetemeket, hogy biztosítsák, hogy doktori programjaik támogassák az interdiszciplináris képzést és az átörökíthető jártasságok (transferable skills) fejlesztését, ami által jobban megfelelnének a tágabb munkaerő-piaci keresletnek. Az EFT-n belül a kutatói pályát választó doktoranduszok számát tekintve átfogó növekedést kell elérnünk. A harmadik ciklusba tartozó programok résztvevőit nemcsak hallgatóknak, hanem pályakezdő kutatóknak is tekintjük. Megbízunk a Bologna Follow-up Group-ot, hogy kérje fel az Európai Egyetemi Szövetséget (EVA) és más érdekelt partnereket, hogy a Follow-up Group felügyelete alatt készítsen jelentést a doktori programok alapelveinek további fejlesztéséről, és ezt a 2007-es miniszteri találkozón mutassák be. El kell kerülni a doktori programok túlszabályozását.

A társadalmi dimenzió

15. A bolognai folyamat társadalmi dimenziója az EFT szerves része, és az EFT vonzerejének és versenyképességének szükséges feltétele. Ezért megújítjuk kötelezettségvállalásunkat, miszerint a minőségi felsőoktatást mindenki számára egyformán hozzáférhetővé tesszük, és hangsúlyozzuk a diákok számára a megfelelő feltételek biztosításának szükségességét, hogy tanulmányaikat a szociális és gazdasági háttérükkel összefüggő akadályoktól mentesen végezhessek. A társadalmi dimenzió magában foglalja a kormányok azon pénzügyi és gazdasági lépéseit, melyek a hallgatók – különösen a szociálisan hátrányos helyzetűek – segítségét és a hozzáférés lehetőségének növelését szem előtt tartva az iránymutatás és tanácsadás nyújtását célozzák.

Mobilitás

16. Tisztában vagyunk azzal, hogy a mobilitás valamennyi részt vevő országban továbbra is a bolognai folyamat egyik kulcsfontosságú célkitűzése a hallgatók és a személyzet számára. Ismerve a sok, még megoldásra váró kihívást e téren, megerősítjük elkötelezettségünket a támogatások és hitelek átvihetőségének megkönnyítése mellett – megfelelő esetben együttes fellépés segítségével –, hogy az EFT-n belül a mobilitás valósággá válhasson. Fokozzuk a mobilitás akadályainak eltávolítására irányuló erőfeszítéseinket a vízumok és munkavállalási engedélyek kiadásának megkönnyítése és a mobilitási programokban való részvétel ösztönzése révén. A programok keretében külföldön teljesített tanulmányi időszakok teljes elismerésének támogatásával az intézményeket és a hallgatókat a mobilitási programok teljes kihasználására ösztönözzük.

Az EFT vonzereje és együttműködés a világ más részeivel

17. Az Európai Felsőoktatási Térségnek nyitottnak és vonzónak kell lennie a világ más részei számára is. Hozzájárulásunknak a mindenki számára hozzáférhető oktatás céljának eléréséhez a fenntartható fejlődés elvén kell alapulnia, és összhangban kell lennie a határokon átnyúló minőségi felsőoktatás biztosítására vonatkozó iránymutatások kidolgozása terén folyó nemzetközi munkával. Ismételten hangsúlyozzuk, hogy a nemzetközi egyetemi együttműködésben a tudományos értékeket kell előnyben részesíteni.

18. Az Európai Felsőoktatási Térséget a világ más régióinak felsőoktatási rendszerei számára olyan partnernek tekintjük, amely serkenti a felsőoktatási intézmények közötti kiegyensúlyozott hallgatói és személyzeti csereprogramokat és az együttműködést. Hangsúlyozzuk a kultúrák közötti megértés és tisztelet fontosságát. A reformfolyamatok során szerzett tapasztalatainknak a szomszédos régiókkal való megosztása révén fokozni kívánjuk a bolognai folyamat ismertségét más földrészekben. Hangsúlyozzuk a párbeszéd szükségességét a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekben. Szükségét látjuk a partnerrégiók azonosításának, illetve a velük való ötlet- és tapasztalatcserének. Felkérjük a Follow-up Group-ot a külső dimenzió stratégiájának kidolgozására.

IV. A 2007-ig várható előrehaladás áttekintése

19. A nyomon követésért felelős csoportot megbízzuk a számadási folyamat folytatásával és kibővítésével, valamint a következő miniszteri konferenciához a jelentések megfelelő időben történő elkészítésével. Számítunk rá, hogy a fokozatok rendszere, a minőségbiztosítás és az oklevelek és tanulmányi időszakok elismerése terén a felmérés folytatódik, így 2007-re nagyjából befejezzük e három időközi prioritás végrehajtását.

Különösen a következő területeken számítunk előrehaladásra:

- minőségbiztosítási standardok és irányelvek bevezetése az ENQA-jelentés alapján;
- a nemzeti képesítési keretek bevezetése;
- közös oklevelek odaítélése és elismerése, doktori szinten is;
- rugalmas tanulási útvonalak lehetőségének megteremtése a felsőoktatásban, beleértve a korábbi tanulmányok elismerésére szolgáló eljárásokat is.

A nyomon követésért felelős csoportot emellett megbízzuk azzal, hogy a jövőbeni felmérés alapjául szolgáló, összehasonlítható adatokat nyújtson be a személyzeti és hallgatói mobilitásról, valamint a diákok szociális és gazdasági helyzetéről a részt vevő országokban, és ezekről a következő miniszteri konferencia előtt időben számoljon be. A jövőbeni felmérés során a társadalmi dimenziót a fentebb vázoltaknak megfelelően kell figyelembe venni.

V. Felkészülés 2010-re

20. A bolognai folyamat során eddig elért eredményekre építve létre kívánjuk hozni a minőség és átláthatóság elvén alapuló Európai Felsőoktatási Térséget. A tudás alapú társadalom támogatásában ápolnunk kell gazdag örökségünket és kulturális sokszínűségünket. Az összetett modern társadalmak keretei között elkötelezzük magunkat a felsőoktatásért vállalt állami felelősség elvének megőrzése mellett. Mivel a felsőoktatás a kutatás, az oktatás és az innováció találkozási pontja, Európa versenyképességének is ez a kulcsa. 2010-hez közeledve vállaljuk annak biztosítását, hogy a felsőoktatási intézmények rendelkezni fognak az egyeztetett reformok végrehajtásához szükséges autonómiával, továbbá elismerjük az intézmények fenntartható finanszírozás iránti igényét.

Az Európai Felsőoktatási Térség három ciklus köré épül fel, amelyen belül mindegyik szint arra szolgál, hogy felkészítse diákjait a munkaerőpiacra, a kompetenciák továbbfejlesztésére és az aktív állampolgári létre. Az átfogó képesítési keret, a minőségbiztosítás európai szabványainak és iránymutatásainak elfogadott csomagja, valamint az oklevelek és tanulmányi időszakok elismerése szintén kulcsfontosságú jellemzője az EFT szerkezetének.

21. Jóváhagyjuk a Berlinben kidolgozott nyomon követési struktúrát az Oktatási Világszervezet (EI) Pán-Európai Konferenciája, a Felsőoktatási Minőségbiztosítás Európai Hálózata (ENQA) és az Európai Gyáriparosok és Munkaadók Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) együttműködésével. Mivel a bolognai folyamat végső soron az EFT létrehozásához vezet, mérlegelnünk kell a 2010 után a fejlődés fenntartásának támogatásához szükséges megfelelő intézkedéseket, ezért felkérjük a nyomon követésért felelős csoportot e kérdések feltárására.

22. A következő miniszteri szintű konferenciát 2007-ben, Londonban rendezzük meg.

45 ország vesz részt a bolognai folyamatban, és tagja a nyomon követésért felelős csoportnak: Albánia, Andorra, Ausztria, Azerbajdzsán, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Ciprus, a Cseh Köztársaság, Dánia, az Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Grúzia, Hollandia, Horvátország, Írország, Izland, Lengyelország, Lettország, Liechtenstein, Litvánia, Luxemburg, Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság, Magyarország, Málta, Moldova, Németország, Norvégia, Olaszország, az Orosz Föderáció, Örményország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szerbia és Montenegró, a Szlovák Köztársaság, Szlovénia, Törökország, Ukrajna és a Vatikán. A nyomon követésért felelős csoportban a felsoroltak mellett az Európai Bizottság is szavazati joggal rendelkező tag.

Az Európa Tanács, az Országos Hallgatói Önkormányzatok Európai Szövetsége (ESIB), az Oktatási Világszervezet (EI) Pán-Európai Konferenciája, a Felsőoktatási Minőségbiztosítás Európai Hálózata (ENQA), az Európai Egyetemi Szövetség (EUA), a Felsőoktatási Intézmények Európai Szövetsége (EURASHE), az Európai Felsőoktatási Központ (UNESCO-CEPES) és az Európai Gyáriparosok és Munkaadók Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) a nyomon követésért felelős csoport tanácsadói joggal bíró tagja.